

L.H.Morgan, P.Lilienfeld, A.Schaeffle, A.Espinas, R.Worms pune în lumină ideile fundamentale ale „organismului social” ca factor sociologic și ale procesului de trecere de la societatea pe bază de înrudire la societatea civilă. Un capitol amplu este dedicat concepției materialiste a istoriei, Capitalului, teoriei marxiste a revoluției socialiste, criticilor aduse concepției marxiste. Următorul fondator, Alexis de Tocqueville, completează seria fundamentelor sociologice cu „faptul democratic” implicând valori sociale esențiale: libertate, egalitate. De mare interes sunt considerațiile autorului privind aportul lui Tocqueville la definirea tipului ideal al societății democratice. Volumul se încheie cu prezentarea teoriilor asupra rasei, selecției, eredității (Gobineau și Gobinismul, Fr.Nietzsche, H.S.Chamberlain, Fr.Galton etc.) și a criticilor acestora.

În ansamblu, volumele răspund necesităților de cunoaștere a marilor tradiții ale sociologiei universale, încurajând explorările personale ale viitorilor sociologi.

Dr. Maria Larionescu

RANDEL HELMS, *Gospel Fictions*, Buffalo, New York, Prometheus Books, 1993

Lucrarea semnată de profesorul Randel Helms abordează o problemă deosebit de interesantă atât pentru istoria și sociologia religiei cât și pentru analiza literară. Ea își propune să demonstreze o idee șocantă, poate, pentru credința creștină, dar convingătoare, credem, pentru acea categorie de oameni de știință care, fără a promova un ateism militant, se declară în favoarea unei analize lucide și raționale a mitului creștin. Punctul de plecare al lucrării îl reprezintă opinia, larg împărtășită de unii istorici, că Isus din Nazaret a fost un personaj istoric real pe care imaginația mitică l-a înzestrat cu valențe sacre și calități charismatice. Numele lui adevărat a fost Apollonius din Tyana (mort în preajma anului 98 A.D.), iar istoria faptelor sale, dedicate răspândirii unei noi religii a carității și pietății, a fost consemnată de către Flavius Philostratus în lucrarea *Viața lui Apollonius*. Imaginația umană – subliniază R.Helms – ornează adeseori existența personalităților de seamă ale trecutului cu podoabe mitice și imaginare. Un personaj istoric real poate deveni în imaginația populară un arhetip, în așa fel încât realitatea devine un simplu pretext pentru schițarea unei biografii mitice. În opinia autorului, utilizarea cuvântului „ficțiune” pare mult mai adecvată decât folosirea noțiunii de mit, pentru a desemna conținutul narativ al Evangheliilor canonice. Prin ficțiune se înțelege, astfel, „o povestire a cărei scop constă mai puțin în descrierea trecutului, cât, mai ales, în influențarea prezentului” (p. 10). Evangheliile – observă R.Helms – sunt veritabile lucrări de artă, povești imaginare sau ficțiuni cu caracter artistic puse în slujba unei generoase viziuni teologice. Fără a-și propune angajarea unei polemici cu credința creștină și fără a afirma că Evangheliile nu au nici un conținut istoric, cartea semnată de profesorul Helms se situează, în perspectiva criticii literare, neutră din punct de vedere axiologic. Din acest punct de vedere, analiza detaliată făcută celor patru Evangheliile evidențiază, cu mijloacele specifice criticului literar, sursele și metodele lor de compoziție, erorile sau distorsiunile firului epic, filiația diferitelor idei, și, mai ales, modalitățile de *invenție narativă*. Fiecare din cele patru Evangheliile canonice – observă autorul – este o „proclamație religioasă” redactată în forma unei povești imaginare care completează bogata literatură în domeniul mitului lui Isus. Această literatură a luat, cel mai adesea, forma orală și a început cu amintirile celor care l-au cunoscut personal pe Isus. Evanghelia lui Marcu este prima operă literară în formă scrisă în acest domeniu. Dar, în pofida sublinierii făcute de unii evangheliști că au utilizat, în opera lor, mărturiile unor martori oculari care l-au văzut nemijlocit pe Isus, în nici una din Evangheliile nu este prezentat Isus ca persoană istorică, ci Isus ca personalitate imaginară. Așa cum menționa Pavel, în Evanghelia sa, revelația personală, tradiția și scripturile sunt principalele surse de informație asupra lui Isus. În acest sens, fiecare Evangheliie povestește despre un Isus diferit de cel prezentat în celelalte Evangheliile. Deși, ele utilizează aproximativ aceleași surse, personalitatea și faptele lui Isus sunt prezentate în mod diferit. În același timp, ele argumentează că, cu excepția lor, toate celelalte surse sunt imaginare sau

nereale. De aceea, așa cum consideră autorul, este inadecvat să evaluezi firul epic al Evangheliilor și să întrebi ce s-a petrecut de fapt, întrucât ele nu sunt altceva decât creații imaginare, deși pretind că relatează adevărul. Conținutul Evangheliilor nu este reprezentat, deci, atât de persoana lui Isus, cât de „ceea ce anumite persoane, care au trăit în secolul întâi, au dorit să credem despre Isus“ (p. 16), ca „uns“ (în limba greacă *christos*) și „fiu al Domnului“, ca Mesia a cărei apariție a fost profetizată în *Vechiul Testament*. „În limbajul criticii literare, notează R. Helms, Evangheliile sunt *autoreflexive* (subl.ns.); ele nu sunt atât despre Isus, cât despre propriile lor atitudini în legătură cu Isus“ (p. 16). În acest sens, întreaga lucrare semnă de către profesorul american are ca temă principală analiza aspectului (auto)reflexiv al Evangheliilor, ocupându-se de conținutul și stilul lor literar, de metodele de redactare folosite, de multiplele elemente analitice care demonstrează esența lor narativă și caracterul lor creativ imaginar. Asemenea creații imaginare erau, de altfel, în concordanță cu contextul intelectual al secolului primilor creștini, care credeau în profeția mesianică existentă în scrierile sacre. În mod paradoxal, printr-un pronunțat proces creativ, scripturile ebraice au devenit o nouă lucrare având un conținut deosebit de cel inițial, iar *Vechiul Testament* o carte, nu despre poporul Israel, ci despre credința acestuia în Mesia, identificat cu Isus Christos. Așa cum nota Pavel în *Epistola către Romani*, „Și tot ce a fost scris înainte, a fost scris pentru învățătura noastră“ (15: 4), sau „Adam... este o icoană preînchipuitoare a Celui ce avea să vină“ (5:14). În acest mod, conținutul Evangheliilor confirmă profețiile *Vechiului Testament*, iar graiul psalmistului din această lucrare nu este altceva decât vocea lui Isus cu o mie de ani înainte de nașterea sa. Prin interpretare creativă, psalmul devine profeție, iar David devine Isus (p. 20). Majoritatea scenelor dramatice existente în *Evangheliile* sunt produse de imaginația și interpretarea creatoare a *Vechiului Testament* de către primii creștini.

Din perspectiva criticii literare, scopul principal al lucrării lui Randel Helms îl reprezintă analiza invențiilor narative existente în *Evangheliile*. Cartea sa, excelentă ca documentare, stil și formă de redactare, evită polemicele religioase, pentru a se concentra, cu precădere, asupra problemelor mai puțin cunoscute sau controversate în legătură cu originile creștinismului. Lucrarea este deosebit de convingătoare prin argumentele ei și se poate citi cu un deosebit interes de către toți aceia, care, evitând optica ateistă, se concentrează, cu prioritate, asupra mijloacelor literare și creative utilizate de către autorii *Evangheliilor* canonice.

Dr. Sorin M. Rădulescu

FRANÇOIS DUBET, *La galère: jeunes en survie*, Paris, Ed. Fayard, 1987

Cărțile consacrate marginalizării tinerilor, din anii '50-'60 vorbeau de „bande“; mai târziu – în anii '70 noile apariții au descris critica politică și culturală. Astăzi, aceste forme cristalizate de conduită aproape au dispărut și tinerii din periferiile marilor orașe trăiesc o experiență de viață câtuși de puțin preferabilă: închisoarea.

În anul 1987 editura Fayard (Franța) publică lucrarea *La galère: jeune en survie* (Închisoarea, tineri supraviețuind) sub semnătura lui François Dubet, având ca temă etiologia comportamentului delincent în special al tinerilor, categorie de vârstă care astăzi își mărește tot mai mult proporția în cadrul populațiilor închisorilor.

Lucrarea este amplă, atingând tematici ca: alienarea, violența, subcultura, anomia, clasele periculoase, societatea postindustrială, șomajul, conflictul dintre generații, delincvența, dezorganizarea socială, devianța, frustrarea, tineretul, etichetarea, familia, rasismul; toate analizele pornesc de la observațiile empirice și datele statistice și ajung la teoretizări ale acestor idei generale rezultate în urma cercetărilor.

Un capitol special este *classe dangereuse* în care sunt abordate conceptele de criză, frustrare, control pentru a descrie modul în care se delimitează această clasă. Autorul insistă mai ales pe explicarea noțiunii